

Sinkó Ervin

Áron szerelme

(Részlet)

Akkor már hosszú évek óta szem elől vesztettem s abban semmi meglepő se lett volna, hogy Párisban akadtam újra rá. Ha minden nagyvárosra áll, hogy váratlan viszontlátások forgalmas színhelye, a véletlen által rögtönzött találkozások tán sehol se gyakoribbak, mint abban az egykedvűen magának élő, senkit se korlátozó, mert senkivel sem törődő gigantikus vendégfogadóban, amelynek neve Páris.

Április vége felé járt. Éjszakába nyúló társas együttlét után hágtam fölfelé a földalatti villamos szemetes, szürke kölépcsőjén. A már előretolt vasrács mellett, fent a kijártnál az egyenruhás metroalkalmazott még csak engem várt meg; én voltam a befejező pont az ő munkanapja végén.

A kis és szegény embereknek alvilága, a földalatti villamos után a tüdőt tágító tavaszi éjszaka varázsos meglepetés. Még a Saint Germain des Prés templomának öreg kövei is rózsaszínűen mosolyognak, mintha megijednának a villanyfényben a selymes lágy és magas ég alatt. Ámha ennél sokkal kevésbé barátságos is lett volna a „felvilág”, akkor se siettem volna ez-uttal haza.

A mesebeli királylány megirtózva a nyirkos békától, aki hálópajtása akart lenni, felkönyökölhetett ágyában, megfoghatatlan és falhoz csaphatta a kéretlen vendéget, de énnekem a szabadulás remény nélkül kellett volna magammal vinnem a fertelmes rosszkedvetem. Nem mintha ez éjjel különös okom lett volna rá, hogy szerencsétlennek érzem magam. Csak éppen társaságból jöttem, túl nagy társaságból, ahol idegenek és franciák, általában mindenki okos, gyakran szellemes, sőt kedve-

is volt. Csak éppen mindnyájan s én is órákon át igen élénken beszélgettünk. Dicsértünk és ócsároltunk festményeket, könyveket és szindarabokat. Találgattuk, hogy meddig lesz még elkerülhető az új háború s vitattuk, hogy még egyáltalán megállítható-e Európában a politikai és szellemi faszálódás folyamata --- s ezenközben, míg az én szám is javában járt, elhatalmasodott rajtam a beszéd, a minden szavak csömörös fanyar ize ott ragadt számban, mintha soha többé nem akarna elhagyni.

Ezért választottam a szokott út helyett kanyargós mellékutkákat ürügyet keresve a hazaérés halasztására. S mert évekig élhetek valamely városban s mégis oly rosszul tájékozodom, hogy könnyen eltévedve tanácstalanul kalandozok jobbra balra, zezugos utcák közt sokszor botlok azelőtt soha nem látott vagy tán addig észre nem vett látnivalókra vagy pedig — mint ahogy ezuttal is történt — nem ismerek rá az utcára, melyben pedig már százszor is jártam, csak nem ilyen irányból érve ki rá, csak nem ebben a világításban. A Rue Bonaparte volt, mint ahogy a véletlenül megvilágított — s véletlenül nem a szemnek megközelíthetetlen magasan — elhelyezett fémtábláról leolvashattam. Tovább bandukolva s már-már belenyugodva, hogy előbb utóbb mégis csak hazafelé fog vinni az út, egy kis térrel lepett meg Páris, egy kis térnek a csendjével.

Míg a városban mindenütt másutt közeeső perceket vagy égy-egy éji órát kihasználva, csak besurrano tolvajként settenkedve portyázik a csend, ezen a kicsi téren mintha minden idők óta s minden időkre szállt volna meg. Körül a házak is,

emeleteik ellenére kicsinek tűntek. Hangtalanul állták körül a kis kerek teret, mint egymás kezét tartó gyerekek, akik kör táncra indulva csodálkozva válnak egyszerű mozdulatlaná. A sötét ablakok csak a tér szélén álló fekete bronzlámpa visszaverődő fényétől csillámlottak vagy a tér közepén magányosan álló öreg vadgesztenyefa már sűrűsödő széles koronájának egy-egy rezzenetlen lombját tükrözték.

Ha Áron frakkban bukkant volna elém, kevésbé lep meg, mint hogy itt és így látom viszont. Mert a vadgesztenyefa vagy barna árnyékába rejtve pad is volt itt s a padon, kissé előrecsúszva, két kezét hátul, a nyakszirtjén összekulcsolva mozdulatlanul mint körül a házak s nesztelenül mint itt minden, Áron. (Mint ahogy lehetetlen valamely Watteau-kép keretében egy modern gépkocsi, úgy nem tudtam ezt az éjszaka elvarázsolt teret és Áront egy együttesben felfogni.)

A kép, mely egy emberről él bennünk, sokkal inkább alig ellenőrizhető, számtalan apró benyomásból, mint azckból a megnyilatkozásokból tevődik össze, melyeket több-kevésbé joggal, általában lényegeseknek szoktam nevezni. Áronhoz, ahogy Áront én eddig ismertem, semmi kép se illett, hogy ő legyen az a magányos, hosszú lábait messzire kinyújtó rövid gumikabátos alak, aki ebben az órában mintegy az éjszaka vagy a saját szíve verése hallgatásába elmerülve ült itt. A tőle elválaszthatatlan, nyakig zárt, sovány testéhez simuló szürke vitorlavászonzubonyon kívül semmi se egyezett Áronról való ismerős képpel. Különböző körülmények között és sokszor, de soha másképp eddig nem láttam, mint tevékenyen, mint elfoglalva. Ha erről a térről beszéltek volna neki s arról, hogy ott különösen éjfél után, mint gyermeket az anyja, ólébe rejt a csend, Áron, akit én ismertem, az nevetve rázta volna a fejét: nem érek rá effélékre vesztegetni az időt.

Nem mintha bárki is összetéveszthette volna Áront azokkal a kiállhatatlan, mindig lihegve elfoglalt személyiségekkel, akik úgy tesznek, mintha a nap minden órájában mindenki úgy várná, sürgetné, követelné éppen őket, mint színházi ruhatárost előadás után a legfegyelmetlenebb publikum. Áron épp ellenkezőleg mindig ráért — dolgozni. Semmiféle helyzet vagy környezet nem volt képes rá, hogy akadályozza őt a szorgalma naív folytonosságában. Naív mint mindig, Áronról szólva is, nemcsak a hívó biztonságát, hanem valami szinte rideg józanságot jelent.

Aki őt a küzdelmei, örökös illegálitása, nehéz börtönei és vakmerő szökései heves világitásában a forradalom romantikusának, afféle vörös gróf Monte Christonak vélte, annak Áron — nem fogom elfelejteni szavait — azzal felelt:

— Ami rendkívüli az én pályafutásomban, az nem az én, hanem a munkám természetéből következik. A pártmunkát se azért választottam, mert természetemnek jobban felelt meg, mint más tevékenység. Az én gyermekkorommal, az én társadalmi helyzetemből adódó megismeréseimmel nem volt más választásom, mint az életnek ez az útja. Ez az, amit szépirodalmi művekben sorsnak neveznek. Nem előzetes gondos mérték után szabják ki, még csak nem is úgy kapod, mint a konfekciós árut, mely legalább féligmeddig megfelel a te méreteidnek — rád adnak egy sorsot és viselned kell akkor is, ha óriásokra szabták. S mert így van, mert így volt, igyekeztem s állandóan továbbra is iparkodnom kell, hogy lehetőleg kitöltem, hozzáadjak.

Aki a legendás Áront kereste, arra az Áron személye könnyen kiábrándítóan hathatott. Vagy pedig minden esetre meglepően, mert másképen volt vonzó, mint ahogy az ember várta. Áron számára, úgy látszott, az ő életének kielégítő és egyetlen magyarázata, hogy ő lelkiismeretes és mindenek előtt szorgalmas pártmunkás. Az ő ajkán a szónak: szorgalom — olyan ihletetlen ünnepélyes volt a csengése, mint talán csak még egy fogalomnak, a szónak: az Internacionale. Nemcsak a közvetlen pártmunkában volt fáradhatatlan. Pártmunkási kötelességét látta abban is, hogy magát kiképezze. Hosszúka amúgyis ritkán mosolygó kreol arca még inkább elkomolyodott s elől erősen kopaszodó feje a gond súlya alatt hajolt előre, ha kiejtette — s nem ritkán ejtette ki a szót: „Szellemi fejlődés”. Úgy beszélt erről, mint ahogy betegek az orvosukkal a maguk állapotáról való megfigyeléseiket közlik. Mint általában mindazok, akiknek nem volt módjukban azokhoz az alapvető ismeretekhez jutni, amit többé-kevésbé még a rossz iskola is megad, minduntalan megesett vele, hogy valami banális idegen szó vagy szakkifejezés ijesztő akadályként tudta útját elállni. Ilyenkor hajlandóbb volt túlbecsülni, mint semmibe venni annak a fontosságát, amit nem értett. Hiába, hogy igen bonyolult elméletek között otthonosan mozgott. Mintha mindig incselkedve futna előle az, amit utól akar érni s ahe-lyett, hogy előremehetne, sokszor egy-egy pusztá szó miatt vissza kellett fordulnia s

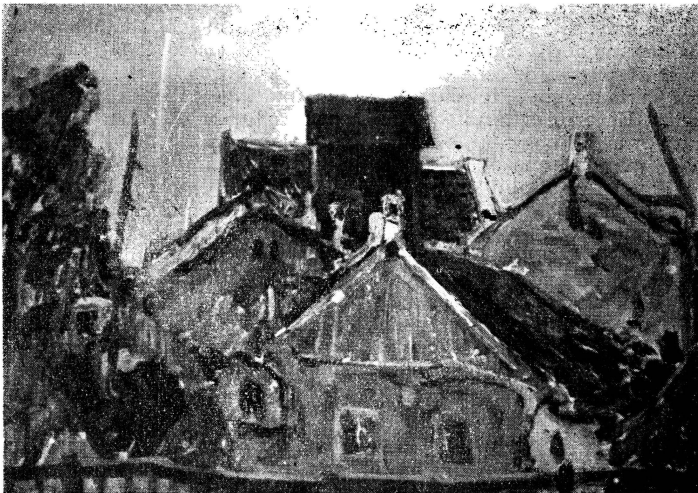
á magyarázat, amit emberektől vagy lexikonoktól és szótáraktól kapott, természet-szerűen sokszor újabb magyarázatokat igényelt és nem egyszer csakis ismereteinek újabb hiányaira döbrentette. Úgy lát-szott, nála lelkiismereti követelménnyé nőtt a tudás, bár valószínű, hogy ebben az ő „fejlődési” farkaséhségében közrejá-tszott a betűnek atavisztikus imádata is. Lévéen ő annak a népnek sarja, mely tüzzel égetett meg s lerombolt minden bálványt, hogy földig hajoljon a magateremtette egyetlen bálvány, a könyv szentsége előtt.

Áron ha olvasott, jobbán kockás írka feküdt, melybe az ő szűk, apró betűivel sűrűn jegyezgetett. Különböző börtöneiről nem igen beszélt, de egyikről-másikról, ahol könyvhöz tudott jutni vagy valamely a politikai foglyok közt szervezett kurzuson vehetett részt, elismerő szavakkal emlékezett meg: „Sikerült ott szellemileg profitálnom.” S nem egyszer hallottam szájából ugyanezeket a szavakat, ha va-lamely társaságban kellemesen eltöltött délutánjáról számolt be. Szívesen járt tár-saságba s legtöbbször akadt valakire, aki-vel valamit megmagyaráztatott magának. Ha nem, akkor ő magyarázott. A társas élete azonban a nappalra korlátozódott. Egyszer vele mentem valami nagy mee-tingre, ahol ő is csak publikum volt. S mint a gyerekeknek a munkásasszonyok-nak ölében, este tíz óra tájt Áronnak is

leragadt a különben mindig erősen, szinte erőlködve figyelő sötét szeme. Estére már fáradt volt, mert naphosszat, ott is, ahol mások csak szórakozva pihentek, ő dol-gozott.

Lehetséges hogy minden a Pártba ve-tett hite mellett, ha homályosan is, vala-mit az életben mégis, mindig is nyugtala-nítósnak érzett. Lehetséges, hogy nemcsak a lelkiismeretes és szorgalmas pártmun-kási kötelességérzetből akarta szüntelen erőfeszítéssel a „szellemi fejlődést”, ha-nem látva a sok magabiztos önelégült em-bert, tán azt remélte, az ő naivitásával, hogy ha még több könyvet olvas, ha még alaposabban birtokba veszi a tudományt, akkor öelötte se marad semmi se kérdés, rejtély és kétség.

Ilyennek ismertem Áront s ma sem hi-szem, hogy tévessen láttam. Csak éppen nem egészében láttam őt, egésznek vet-tem, ami csak sok részlet volt. Minden addigi róla való emlékem és a tény között, hogy ő volt az, aki azon az elvarázsolt kis téren, a késői órában a padon ül, ma már nem érzek ellentmondást, de akkor csak vonakodva hittem a szememnek, míg meg nem győződtem róla, hogy soványan, a mítikus vitorlavászonzubonyában, hom-loka fölött csak még erősebben megkopa-szodva, ő volt az, ő a görbe orrával, csu-nya húsos ajakkal, Áron. S a késő óra el-lenére, láttam, még csak nem is alszik.

Zorán Petrovics

Zentai részlet

III.

— Aron!

Összerezzen, s mint akit túlságos negligenciában lepte meg s nem tudja hogyan szedje rendbe magát, a maga mellé tett kalapja után kapott. Últében kiegyenesedve nyújtotta felém a kezét.

— Te vagy az?

Fáradt volt a hangja mint a mozdulat és örömtelen a kézzszorítása. Mint akinek nem könnyű a csend után, melyet megzavartak, eligazodni az élő hangok világában, úgy felelt a kérdésemre, hogy előbb utánam mondta — Hogy mióta vagyog Párisban? Ma érkeztem Párisba.

Volt valami szokatlan az egész emberen, nemcsak a helyzeten, melyben találtam. A legkevésbé bonyolult magyarázat, amire találtam, a föltevés volt, hogy csak a szokásos pénztelensége az oka, hogy itt ilyenkor s így magányosan találok. S mert emlékeztem rá, hogy valahányszor pénzbeli segítséget kellett valakitől elfogadnia, sokkal kevésbé volt bohém, mint bármelyik törölmetszett megszorult nyársipolár s mert gondoltam arra is, hogy talán azért is vár itt hajléktalanul az éjszaka múlására, mert még nincsenek meg a hotelben fölmutatandó hamis papírjai — miután letelepedtem melléje a padra, vendégül hívtam éjszakára az én szobámba.

— Köszönöm. Van már szobám. Itt a hotelem, nem messze, Rue Racine. Igazad van, ideje volna már nyugovóra térni. Legfőbb ideje — mondta magát nógatva s fejét csóválva mint valami szolid családfő, aki maga számára érthetetlenül valami kicsapongásba keveredett bele. — Legfőbb ideje, úgy-e? — s úgy nézett rám, mintha véleményemre várná, a következő pillanatban azonban tekintete szórakozottan siklott le arcomról.

Fel akartam kelni, hogy elinduljunk.

— Mindjárt, mindjárt — mondta és aztán mint azok a camelot-eknek nevezett párisi utcai árusok, kik a járókelőket szávaiknak bámulatos zuhatagával igyekeznek megállítani és lenyűgözni, hirtelen élénk, túl élénk beszédbe fogott, beszélt és beszélt. Volt ebben bizonyos erőltettség s szavainak a vehemenciája olyan átlátszóan nem önmagáért, olyan kellemetlen volt, hogy a sértődöttségnek érzésével együtt támadt fel bennem a kívánság, hogy faképnél hagyjam. Nem mintha teljesen érdektelen dolgokat beszélt volna.

— Megfigyelted-e — így kezdte hamis elfogulatlansággal, akart élénkséggel — vajjon kérlek megfigyelted-e, hogy mindenütt az ingyenes közhasználatra szánt

padok olyan kényelmetlenek, mint ez, melyen most ülünk?

Kérdezte, de nem várt feleletre. Nyilván semmi se érdekelt kevésbé, mint az én esetleges válaszom s mindjárt ömaga folytatta, az ő magyarázatát, tanítós modorában, mely ezuttal rám különösen kellemetlenül hatott.

— Azoknak óriási számához képest, akiknek az utcapad életszükséglet, a városokban botrányosan kevés az utcai ülőalkalmatosság. Ez az első, ami szembetűnik. Három kategória az, akiknek szükségük van az utcapadokra: akik vendéglőbe nem mehetnek és padon fogyasztják el szegényes ebédjüket, továbbá akiknek nincs pénzük, hogy kávéházban folytassák társaséletüket s végül a mindkétnebeli ifjúság, melynek nincs pénze más találkahelyre. Egyszóval a rosszul fizettek és a munkanélküliek. Mint mindenben még ezekben a padokban is fellelhető ennek a társadalomnak rejtett arcolata. Semmi más se kellene, mint hogy ennek a padnak a támlája kissé szélesebb és kevésbé egyenes legyen s hogy ha még az ülését csak valamivel homorúbbra csináltatták volna, az ember ahelyett hogy befájduljon az ülésbe az ülepe meg a keresztcsontja, élvezhetné a pihenést. Ahhoz, hogy az ember zárt főúri parkokban mindenkinek szabadjon sétálgatni, hősi és véres forradalmak kelljenek. Újabb s még véresebb forradalmak az előfeltétele oly csekély vívmánynak is, mint amilyen a gondosabban készült, csekélységgel homorúbb utcai pad. Nem különös? A történelem mint áldrágító, mint a legzsarolóbb áldrágító? — így beszélt Aron s egyszerre már nemcsak beszélt, hogy beszéljen, ötletszerű kíváncsisággal, bizonyos hével fordult hozzám a kérdéssel. — Mondd, szoktak neked is efélék eszedbe jutni?

— Szoktak.

Kurta, szándékosan goromba volt a válaszom, mert sértett a szerep, melyet Aron osztott ki nekem. Angol terminológiával „ambulatory treatment”-nek hívják azt a gyógykezelést, melyet bizonyos mérgezőseknél alkalmaznak, hogy megakadályozzák a pácienszt az alvásban; járni kell a friss levegőn, szakadatlanul beszélni hozzá, minden módon meggátolni, hogy viszszerüljön a mérgezettség öntudatlanságába. Úgy látszott, hogy Aron egyszemélyben a páciens és az orvos s én csak ürügy vagyok, szóval tart, hogy magát tartsa szóval. Kétkelkedem benne, hogy egyáltalán ráért-e Aron valaha is bárkivel is bajtársiasságon túlmenő személyes barátságot ápolni. Mégis attól kezdve, hogy

mi, még mindketten fiatalok, összetalálkoztunk, számtalanszor keresztezték egymást útjaink és mindig volt egymásnak mit mondanunk s ha nem is dicsekedhettem azzal, hogy barátok voltunk, viszonyunkban nem egyszer a bizalom közeljárt az intimitáshoz. Nem ép utolsó találkozásunk alkalmával történt, hogy Áron ugyanebben az egérszürke vitorlavászonzubzonyban, hosszú nyakán a kiugró ádámcsutkájával, fehér ujjait mintegy láthatatlan zongora billentyűin futtatva, bánnattól súlyos szemekkel, magyarázta nekem, hogy meg kell tanulni a szabad boldog nevetést s hogy miként tanulta ő meg, hogy az embernek önmagát kell szeretnie? Évekig nem láttuk egymást s voltunk annyira közel egymáshoz, hogy ily meglepő viszontltáás első órájában általános elmefuttatások helyett valami személyes szót várhassak el tőle, egy szót, ami az ő szava s amit csak hozzám intézhet. S most már tudtam, hogy magam előtt is titkolva, csak azért nem mentem haza a legrövidebb úton, mert bár csak fanyar szájját hoztam a társaságból, megint társaság után kíváncsoztam, azt remélve, hogy segítségemre lesz a véletlen s újabb ismerősökkel hoz össze. Csakugyan annyira szeretnék társaságban lenni? Nem, a társasosztón nem annyira a vágy, hogy másokkal legyünk, mint inkább a vágy, az oly ritkán megva-

lósuló vágy, hogy a másokkal való együttlében örömlünket leljük.

A legritkább esetben vezet célra s mindig tapintatlanság egyenesen megmondani valakinek, hogy csalódtunk benne s mégis nem fojtottam magamba a kitoró panaszt.

— Társaságból hazafelé tartottam — így kezdtem a lamentációmat — s talán azért, mert öregszem, újra az történt, mind sűrűbben esik meg velem, hogy egy-egy ember első pár szava után, mint szakember egy-egy gombból az uniformisra, úgy ismerem rá az első szavak nyomán egy-egy gondolatvilágra. Ami rosszabb a déjá vu érzésénél is, én a déjá lu unalmával legtöbbször mindjárt kívülről tudom és előre unom a fejtegetéseket s az érveket, amik következni fognak. S előre tudom, előre unom, amit ellenvetésként vagy argumentumnak magam fogok újra — hányadszor s majd még hányszor! elmondani. Sematikus és megdőbbentően csekély manapság a szóbakerülő gondolatvilágok száma. Talán azért van így, mert öregszem, de mind gyakrabban esik meg velem, hogy társaságban minden és mindenki csak emlékeztet. Hogy tehát a te szavaddal kérdezzelek: mondd Áron, szoktak neked is efélék eszedbejutni? Mondd Áron, jutott már eszedbe, hogy mily kísértetiesen sovány a magunkfajta embe-

Zoran Petrovics

Fruska Góra

rek társas összejövetelének a repertoárja? Ajknak és nyelvnek hangos mozgásával hangos mozdulásra ingerelni más ajkakat és nyelveket, hogy legkedvezőbb esetben olvasott és élt tapasztalatoknak felkavart üledéke, az az okosság szökkenjen szavakba, mely ugyan legkevesébb se nélkülözheti s mégis az embernek — vagy ahogy egykori, régebbi németek nevezték: a kedélynek a legtöbb is keveset nyújt, oly keveset! Mondd Áron, lehetséges-e, hogy negyven életéveddel még mindig nem jöttél rá, hogy milyen keveset profitálunk az olyan másokkal töltött órákból, melyekben legföljebb, hogy megint a te szavadat használjam, sikerül „szellemileg profitálnunk”? Nem jobb-e személytelen gondolatokat, akárcsak tárgyi ismereteket rövidebb úton, kézikönyvekből! szerezni meg? Inkább mint parasztlakodalmakon együtt zabálni és inni, inkább együtt sírni vagy átkozódni, verekedni vagy ölelkezni, de a lélek bőjtje, a szegénység, hogy ha nem tudunk egymással más kezdeni, mint „eszmecserét”, eszméket cserélgetni!

Hosszúra nyúlt a tirádám azért, mert amennyire a téren magányosan világító bronzlámpa fényénél a nagy fa árnyékában Áron halvány arcát láthattam, az volt az érzésem, hogy bár figyelmesen fordul felém, zárt kaput dörgetek hiába. Még az a gyanú is felmerült bennem, hogy Áron nem is hallja, mit beszélek. Vagy azért hallgat makacsul, mert megértette, hogy övele nem vagyok hajlandó eszméket cserélni s másképen nem akar vagy nem képes beszélni? Azt jelenti-e hallgatása, mely az én tirádat követte, hogy: jó, akkor nincs egymásnak mit mondanunk?

Nem együtt, csak egymás mellett ülve hallgattunk. Ha ennyi év után bárki más régi emberével találkozik valaki, magától kínálkozik a kérdés: honnan jössz? meddig maradsz? De valakitől, aki mint Áron mindig hadilábon áll a polgári legalitással, akinek, mint Áronnak, kockázatos feladataihoz legtöbbször hozzátartozik, hogy hivataln szemek elől elrejtse jövése-menése nyomait — legalább is tapintatlanság ilyen embertől megkérdezni, hogy mi járatban van. A köztünk támadt csend kezdett úgy elhatalmasodni, mint valami jöváhetetlen kudarc. A szellemi gutaütöttségnek egy fajtája volt ez. Éreztem, hogy a labirintussá váló csendben minden múlt perccel mind messzebb tévedünk egymástól. Mégse, még mindig semmi más se jutott eszembe, csak olyan kérdések, amiket fel nem vehettem. Kezdtém átkozottan ostobának találni, hogy még mindig itt ülök, ahelyett hogy felállnék és magára hagyva

Áront, mennék utamra. Meg akartam mondani Áronnak, hogy már csak magamra boszankodom.

— Valódi, vérbeli franciák nem ühelnének soha így, eféle lelki spaszmusban egymás mellett, mint most mi ketten — szoltam s igyekeztem, hogy a rövid nevetésem ne hangozzék erőltetetten hangosnak. — A hibás én vagyok. Mindenki akin fogott Páris nevelése, ahelyett, hogy éhes kíváncsisággal fürkészte volna a padon magányosan virrasztó embert, elfordította volna a fejét, spontán diszkrécióval. Ha azonban rádismelve mégis idekerült volna melléd, értené a módját az elfogulatlan csevegésnek. Azért-e mert közönyösebb, mint mi, akik a társasélet hagyományos civilizációján kívül élő barbárok vagyunk? Minden esetre bölcsebb. Az udvariassági szólamok, a könnyed formák nemcsak neki, de a vis-á-visjének is védelmet nyújtanak. Mindenki diszkrétan megőrzi a maga külön határait s ezzel tán inkább könnyít egyik a másik terhén, mint az, aki nem éri be a maga kényelmével.

Egymás mellett ültünk, de mintha sötétben keresztül valami távoli lóstrat kiabáltam volna át. Csak tudtára kaprtam adni, hogy én is tudatában vagyok, nekem is kínos, hogy nem birunk egymással mit kezdeni és úgy gondoltam, hogy ezután most már csakugyan menni fogok. Áron egyetlen mozdulattal se marasztalt, de ép ez az ő merev némasága akadályozott. Nem tudtam volna megmondani, hogy miért. Hogy felkeljek és elmenjek, hogy őt így itthagyjam, ezt valami olyan mértékű brutalitásnak éreztem, ami fölülmulta erőmet s amire Áronnal szemben voltaképp semmi okom se volt. Talán csak az hatott rám, hogy Áron sápadt kreol arca a szokottnál is sápadtabbnak tűnt.

Minél groteszkebb, kibírhatatlanabb volt itt mellette, annál világosabban, annál vonzóbban idéződött fel előttem az a kis feketebajuszos fiatal metroalkalmazott, aki kezével a már féligcsukott vasrácscon várta, míg felérek én, az állomás lassan bandukoló utolsó utasa. S hogy újra fülembe csengett a felriasztó, barátságosan sürgető, elégedett hangja: „On ferme, monsieur, on ferme” — egyszerre ráeszméltem, hogy voltaképp mi volt az, ami után kerülökkel halasztott hazautamban vak vággyal óhajtoztam. Semmiképp se olyan társaság után, mint az Ároné! Mire áhítóztam? Semmi másra, mint a metronak erre a kis feketebajuszos alkalmazottjára, aki a sapkáját egyéni izlése szerint félrecepva, kissé a balszemére húzva úgy viselte, mintha az nem is volna egyenruha

előírások tartozéka. Társaságnak nem személyszerint ennek a sapkának a gazdáját kívántam, hanem egyet azok közül a párisi százezrek közül, kiket ő képviselt a szememben s akik után a nyugtalan vágyamat épp ez az én kis feketebajuszos búcsuzatóm szította fel bennem. Semmi mást, csak épp hogy valaki ilyen szóbaálljon velem, de úgy, mint ahogy egymással el-elszórakoznak, maguk közül valónak elfogadva beüljön velem az első kis bistrotba egy pohár borra, sőt ami még gyönyörűbb, más tucat emberrel együtt a zinc előtt álldogálva, elfogulatlanul folytassák vele egyet azok közül a dallamosan rap-szódikus és csodálatosan súlytalan beszélgetések közül, melyeket a zinc-nél Páris bistrot-i naponta többszázézerszer hallanak s melyek, hozzátartoznak a digestionhoz, akár a számtalan színpompás apéritif...

Vágnak nevetségesen szerény. Mért van az, hogy annak, akinek már vágyódni kell utána, elérhetlenebb az elérhetlennél? Ami millióknak magától adódó szürke hétköznap, mért elérhetetlen az énnekem? — kérdeztem magamban egy majdnem ellenséges pillantással Áronra. Nem Áronnak, legalább annyira magamnak is szólt ez a keserű, fájdalmas elégedetlenség. Mint a dantei túlvilági univerzumban, ez életben is mindenkinek megvan a maga örökkévalósági, változtathatatlan illetőségi helye. A változatosság minden káprázata mellett mindenki mégis csak mindörökké ugyanabba az egy körbe, az ő körébe van áthághatatlanul zárva. Itt ülök Áron mellett és semmi abból el nem érhető, ami után vágyódtam és minden, mindaz, amit levetni, ami elől az éjszaka elmenni akartam, mióta az el-

érhetően francia metroalkalmazott egészen behúzta mögöttem a vig zajjal csukódó rácsos vasajtót.

Ezt éreztem, ez volt a gondolatmenetem s nem volna mindennek helye az Áronról szóló történetben, ha ekkor és ezzel kapcsolatban valami egész váratlan nem történik.

Áron szólalt meg olyan hangon, mint akinek valami merész és egyben vidám ötlete támadt:

— Te... te... mit szólnál hozzá, ha inkább valamit? Csak úgy, a zinc mellett?

Szinte ijedten ismételttem:

— Hol? A zinc mellett?

Áron felémforduló, nagyon sápadtarcát, ajka körül a meg-megvonagló, tétova mosolyát néztem s láttam, hogy nemcsak jól hallottam, jól is értettem. Mindazt, amit én mellette ülve gondoltam, nem magam, hanem ketten együtt, sőt különös úton, tán a csend által sajátosan megnőtt befogadó képességgel, tán épp ő általa, de minden esetre egymással és — egymásról gondoltuk. És egyszerre szívemben őiránta az a melegség támadt, melyet az ember csak sajátmagával szemben szokott érezni: a teljes megértésnek fájdalmas hűhulláma. Mert most megértettem, mért üdvözölt oly kevés lelkesedéssel. Neki is ugyanarra lett volna szüksége, amire nekem és én nem másképp, hanem ugyanúgy, ugyanabból az okból jelenttem csalódást, saját bilincseinek megcsördülését és csörgését Áronnak, mint ő énnekem. Azt hittem, hogy csak egymás mellett ültünk, holott csak ugyan találkoztunk, mint ama régi szindarabokban, melyekben egy-egy rejtett anyajegyről vérrokonok egyszerre egymásra ismernek.